

SBÍRKA PŘEDNÁŠEK
pořádaných
ČESKOU SPOLEČNOSTÍ NÁRODOHOSPODÁŘSKOU
v období 1929-30.

XV.

NOVÁ
ÚPRAVA REPARACÍ
PODLE YOUNGOVA PLÁNU

(Banka pro vyrovnávání
mezinárodních platů)

Přednesl
doc. JUDr. ANT. BASCH,
ve schůzi společnosti, pořádané
dne 24. března 1930
v Praze.

Cena Kč 5—

934
2. 456/3

V PRAZE 1930.

Nákladem České společnosti národo hospodářské.
V komisii knihkupectví Fr. Řivnáče, Praha-Příkopy.
Tiskem Pražské akciové tiskárny.

СТАНДАРТНАЯ
ПОДСКАЗКА
СОСТАВЛЕННАЯ ПО КОМПЛЕКСНОМУ ПРИЧЕСКЕ
СТИЛЮ СОВРЕМЕННОЙ МОДЫ

100

МОДА

СТАНДАРТНАЯ ПОДСКАЗКА
СОСТАВЛЕННАЯ ПО КОМПЛЕКСНОМУ ПРИЧЕСКЕ
СТИЛЮ СОВРЕМЕННОЙ МОДЫ

I.

Otázka válečných náhrad, která dříve bývala řešena po stoupením území, odevzdáním zlata neb jiných věcných statků, stává se komplikovanější ve vyspělém hospodářství kapitalistickém; zapomíná se na možný podklad tohoto plnění a zbývá představa peněžních obnosů, což má za následek určité hospodářské poruchy. Válečná náhrada, kterou zaplatila v r. 1871 Francie v částce 5 miliard zl. franků, tedy na tehdejší dobu ohromný obnos, jenž byl opatřen ze značné části mobilisací a likvidací francouzských hodnot v cizině, měla též závažné důsledky pro celé tehdejší hospodářství a jsou národní hospodáři (na př. též Landsburgh), kteří uvádějí s touto náhradou v souvislost velký hospodářský rozmach a na to po r. 1873 světový hospodářský krach.

Jest přirozeno, že obtíže, které se vyskytují při úpravě hospodářských náhrad válečných, musily být daleko větší po světové válce. Některé státy resp. vedoucí činitelé neujasnili si z počátku otázku, jak upravit politický poměr k Německu a jak se zřetellem na tyto aspekty politické jest postupovati při úpravě reparací, ještě méně jasny byly představy o souvislostech reparačních platů s vývojem hospodářství světového a zvláště též hospodářství evropského.

Při mírových jednáních — jak dnes jest známo z různých pramenů — nebylo snad času na hospodářské prozkoumání všech příslušných otázek a tak také nebyla otázka reparační zkoumána od základů a zůstala vlastně nevyřešena. Byly dány jen určité základní směrnice, opírající se o představy a myšlenkové proudy tehdy převládající. Teprve vývoj dal v mnohem za pravdu Keynesovi, který ve spise „Hospodářské důsledky mírových smluv“ vyšlém krátce po sjednání těchto smluv, upozorňoval na to, jak různá hospodářská ustanovení jejich budou mít škodlivý vliv pro mezinárodní hospodářství.

Krátkce po skončení války byly představy o reparacích naprostě nejasné; na prvních konferencích mluvilo se ještě o náhradě ve výši 300 miliard zl. franků. Jednání o stanovení reparací bylo znesnadňováno všeobecně nevyjasněnými hospodářskými poměry, velmi komplikovanou situací v Německu a konečně nejistotou, jak budou upraveny t. zv. mezispojenecké dluhy.

K první úpravě dochází na jaře roku 1921 v t. zv. londýnském ultimatu, které stanovilo německé reparace částkou 132 miliard zl. marek, a to rozdelené na obnos 50 miliard (t. zv. serie A) a 82 miliardy (t. zv. serie C). Pouze serie A měla se ihned platiti, a to ročně 5% úrokem a 1% úmorem, tedy částkou 3 miliard marek. Po londýnském ultimatu počala první etapa t. zv. německé reparační positivní politiky, vedená ministrem W. Rathenauem. Londýnské ultimatum resp. plán podle něho sjednaný nebyl dlouho v platnosti, německé politické a hospodářské poměry byly v té době velmi těžké, pokračoval měnový a finanční chaos a tak po žádosti o příročí dochází na jaře roku 1923 k okupaci Porúří a reparační politika dostává se zase do nového stadia, jež vlastně znamená krok zpět.

Určité vyjasnění německých poměrů nastalo po stabilisaci měnové a po zavedení nové měny v zimě 1923 a pak v r. 1924. V této době k iniciativě anglické a americké sestupuje se pod vedením Američana Dawesa zvláštní komitě, které zkoumá hospodářský stav Německa a všechny souvislosti reparačního problému. Dawesův plán byl přijat a znamená první etapu odpolitisování reparací, přispívá k uklidnění poměrů v Německu a lze jej označiti za jeden z největších kroků poválečné hospodářské konsolidace.

- Dawesův plán určil výši německých reparací takto:
- Německo bude platiti:

v r. 1923/25	1000 mil. zl. Mk
v r. 1925/26	1220 mil. zl. Mk
v r. 1926/27	1200 mil. zl. Mk
v r. 1927/28	1750 mil. zl. Mk

a od r. 1928/29 každého roku 2500 mil. zl. marek.

Tato anuita 2500 mil. marek se má zaplatiti z těchto pramenů:

660 mil. Mk ze železničních obligací, vydaných v částce 11 miliard marek,

300 mil. Mk z průmyslových obligací, vydaných v částce 5 miliard marek,

290 mil. Mk z dopravní daně,

1250 mil. Mk ze všeobecných příjmů rozpočtových, při čemž za tyto platy zvláště ručí výnos cel, daně cukerní, pivní, lihové a tabákové.

V Dawesově plánu *nebylo stanoveno, jak dlouho* mají tyto platy býti plněny, nebyla určena jejich částka kapitalisovaná. Pouze nepřímo, podle toho, že u obligací železničních a průmyslových, počítá se roční úmor 1%, dedukovalo se, že tyto plány mají trvat 37 let.

Dawesův plán má dále ustanovení o tak zvaném *indexu prosperity*, který podle složitých výpočtů má zjišťovati stav ně-

meckého hospodářství a na podkladě těchto indexů zvyšovati normální anuitu $2\frac{1}{2}$ miliardy marek. Podle výpočtů uveřejněných v „Magazin der Wirtschaft“ (r. 1930 č. 6.) stoupaly by německé platy již v roce 1929 podle tohoto indexu o 3% a dále by ročně stoupaly o cca 1%.

Okolnost, že v Dawesově plánu nebyla stanovena celková výše německých platů a vedle toho, že podle indexu prosperity lze tyto platy zvyšovati, dává tomuto plánu ráz provisorní.

V Dawesově plánu, jehož vypracování zúčastnili se přední odborníci mezinárodní, setkáváme se po prvé s oficiálním výkladem názorů o *transferu pohledávek* z tuzemsku do ciziny, s rozlišením povahy určitého plnění v tuzemsku a převodu tohoto plnění do ciziny. Jest to tím významnější, že názory o převodu pohledávek a o povaze plnění reparací byly dlouho nejasné a zmíněný rozdíl se téměř přehlízel. Bylo třeba dlouhé prakse, aby to, co bylo v hospodářské teorii jasné, totiž jak lze vyrovnat platy do ciziny, nalezlo ohlas i v kruzích politických. Jest nesporné, že určité platy z jednoho státu do jiného, dají se definitivně převésti jen placením ve zboží, plněním určitých výkonů, aneb převodem majetku různého druhu. Záleží na velikosti těchto platů a na struktuře dlužnického státu, jakým způsobem lze platy provésti. U Německa, hledíc ke složení jeho platební bilance po válce, bylo jasné, že konečné zaplacení platů tak značného rozsahu bude lze provésti hlavně jen vývozem zboží a že tedy předpokladem pro placení reparací *bude aktivní obchodní bilance*. Správnost tohoto názoru nemůže být otrsesena námitkou, že si dlužnický stát může na placení vypůjčiti a platiti prostředky vypůjčenými. Tím se ještě hospodářsky neplní, nýbrž plnění samo se pouze oddaluje neb rozkládá na delší dobu a činí tak snesitelnějším. Avšak princip sám, jak jsme jej vyložili, tím nijak nepozbývá na platnosti a v případě německém rozvinula se pak otázka, je-li možno dosáhnouti tak značného přebytku obchodní bilance.

Orthodoxní názor, který vychází ze souvislosti platební bilance s vývojem kupní síly v tuzemsku a teoreticky jest jistě správný, zastával stanovisko o tak zvané „automaticce transferu“. Podle tohoto názoru, jsou-li příslušné platy do ciziny opatřovány v tuzemsku daněmi, nastává zmenšení tuzemské kupní síly, zmenšení poptávky po zboží a dále zmenšení dovozu a stálé zvyšování vývozu. Tato automatika působí v delších obdobích (při čemž přihlédnouti se musí i k celkové výši platů), avšak za toho hlavního předpokladu, že vývoz nenaráží na velké překážky obchodně-politické, neboť jinak tlak působený reparacemi na vývoz musil by tyto překážky ještě zesilovati.

K účinnosti této automatiky jest také třeba, aby kupní síla tuzemská těmito platy zmenšovaná, *nebyla opětně doplnována*

množstvím úvěrů z ciziny. Tyto úvěry, jež atrahovány jsou vyšší úrokovou sazbou, umožňují t. zv. nepravý transfer.

Dawesův plán nepřistoupil k názoru o automatickém transferu a ustanovil, že Německo jest povinno platiti v markách na konto reparačního agenta u Říšské banky, čímž jeho povinnost jest splněna. Transfer těchto pohledávek do ciziny není již jeho povinností. Zvláštní výbor rozhoduje o tom, jak má být transfer proveden. Důležité jest, že v souvislosti s tím bylo ustanovenno, že transfer německých platů do ciziny nemá být prováděn, kdyby se tím měla ohroziti stálost německé měny. Částky takto nepřevedené zůstaly by až do určité výše uloženy v Německu a po určité době by k příročí transferu mohlo přijíti i příročí plnění. Tím vlastně placení reparací do ciziny stalo se do určité míry podmíněným, což jest další provisorium Dawesova plánu.

Po přjetí Dawesova plánu a sjednání půjčky nastalo na delší dobu uklidnění a znenáhla stoupala důvěra k německému hospodářství, zlepšoval se německý úvěr. Zatím pokračovala finanční likvidace válečná a rýsoval se způsob, jak řešiti mezi-spojenecké dluhy. Stanovisko Spojených Států o nutnosti plného placení se nezměnilo, stanovisko Velké Britanie bylo vyhlášeno v r. 1922 Balfourovou notou v době jednání Anglie o konsolidaci dluhů vůči Spojeným Státům; Velká Britanie v této době prohlásila, že z titulu reparací i z titulu mezispojeneckých dluhů nežádá více, než musí sama platiti Spojeným Státům. (Při tom se nepřihlíží ovšem k podílu, který ve výši 13% na reparacích přiznaných Velké Britanii mají dominia.)

Finanční číselnou spojitost mezi reparačními platy a mezi mezispojeneckými dluhy znázorňuje velmi dobře přehled sestavený v L'Europe Nouvelle, (r. 1928 č. 565.).

v mil. \$	Reparace:	Platy U. S. A.	Platy V. Britanii	Saldo konečné
U. S. A	+ 337	+ 4586·6		+ 4923·6
V. Britanie	+ 1976·2	- 2648·3	+ 1248·5	+ 576·4
Francie	+ 4578·3	- 1435·9	- 924·5	+ 2217·9
Italie	+ 766·7	- 342·3	- 324	+ 100·4
Jiné země	+ 874·6			
Belgie	+ 448·1	- 160·1		+ 288
Německo	- 8980·9			- 8980·9

V tomto výpočtu se vychází z předpokladu, že platy německé určené podle Dawesova plánu budou placeny tak dlouho, jako mezispojenecké dluhy Spojeným Státům a kapitalisační základna činí 6·5%. Podle uvedeného přehledu takto vypočteného mají největší podíl na reparacích a to více než 54% Spojené Státy. Tento podíl se ještě značně zvýšil novou úpravou podle Youngova plánu, takže skutečná část reparací, jež plyně do Spojených Států činí více než $\frac{2}{3}$ jejich úhrnu.

Takto byla objasněna skutečnost, že hlavním věritelem Německa po stránce hospodářské nejsou dohodové státy, z nichž jen Francie má větší podíl na reparacích, nýbrž že to jsou Spojené Státy, že tedy jedná se na konec o transfer těchto platů z Německa do Spojených Států. Se zřetelem k tomu dostaly do popředí úvahy o možnosti tohoto transferu a o jeho předpokladech, o vhodnosti zjednodušení této komplikované sítě mezinárodních platů, dále o souvislosti jejich s mezinárodním obchodem a se světovou obchodní politikou.

Zatím Německo přesně platilo splátky podle Dawesova plánu. Jeho hospodářství se rychle zotavovalo, takže bylo slyšet také u nás hlasy o německém hospodářském zázraku. Toto rychlé hospodářské konsolidování mělo ovšem i svůj rub. Jest třeba poukázati na to, že Německo po stabilisaci měnové nepřizpůsobovalo své hospodářství veřejné i soukromé budoucímu plnění reparačnímu — při čemž ovšem jest třeba uznati velké obtíže hospodářské i politické, jež bylo třeba překonati. Finanční hospodářství německé, téměř všech veřejných svazků, nepočítalo s nutným omezováním. Tento rozmach hospodářský byl umožněn záplavou dlouhodobých i krátkodobých půjček, jež plynuly v prvních letech po sjednání Dawesova plánu do Německa. Až do r. 1928 kontrahovalo Německo podle těchto odhadů za 6 miliard marek půjček dlouhodobých a k tomu jest připočisti jistě stejně velké zadlužení krátkodobé. Taková záplava půjček podněcovala všeobecně hospodářské podnikání, měla ovšem vliv též na německou cenovou hladinu a na obchodní bilanci a zdržovala tak postup nutný k umožnění transferu. Takto vznikl skutečně transfer nepravý, který nahrazoval Německu kapitál odnímaný plněním reparačním a zaměňoval automaticky dluh politický za dluh obchodní, čili rozkládal celkové plnění na delší dobu.

Obtíže v německém hospodářství musily se projevit, jakmile se zhoršily poměry na mezinárodních peněžních trzích, které zastavily příliv cizích peněz do Německa. Projevilo se to v hospodářství veřejném i soukromém a mělo to účinek na německou obchodní bilanci, která stává se opět po prvé v r. 1929 aktivní, a tak ztížení onoho nepravého transferu vytváří podmínky pro transfer pravý.

Reparační agent Parker Gilbert se ve svých zprávách často zmiňoval o nesprávném finančním hospodářství německém, které překáží hladkému průběhu plnění reparačního a poukazoval na stinné stránky velkého přílivu zahraničních úvěrů. V poslední době pak Parker Gilbert několikráté opakoval thesi, že má-li dojít k opravdovému přizpůsobení hospodářství německého daným poměrům, tak jak plnění reparací toho vyžaduje, že jest třeba, aby odstraněny byly ony části ujednání o reparacích, které mají za následek jejich ráz provisorní a způsobují stále určitou nejistotu. Mínění takto šířené nacházelo ohlas v kruzích